

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 57/2024-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného JUDr. Sabínou Hodoňovou, PhD., advokátkou, Mariánske námestie 31, Žilina, proti postupu a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/3/2021 z 23. augusta 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 13. decembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy postupom a uznesením najvyššieho súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiada priznať náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, pripojených príloh a vlastnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu (napr. III. ÚS 491/2021) vyplýva, že na Okresnom súde Čadca bolo pod sp. zn. 8C/59/2003 vedené konanie o rozvod sťažovateľa a jeho manželky a o úpravu práv a povinností k (trom) maloletým deťom. V priebehu tohto konania nadobudla dcéra sťažovateľa [REDAKOVANÉ] (ďalej len „navrhovateľka“) plnoletosť. Na pojednávaní konanom 7. decembra 2004 pred Krajským súdom v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 8Co/200/04 na otázku predsedníčky senátu, či si aj na dobu po dosiahnutí plnoletosti uplatňuje nárok na výživné a v akej výške, dcéra sťažovateľa uviedla, že si toto výživné uplatňuje. Na okresnom súde podala návrh z 15. júna 2005 na konanie o výživné na plnoleté dieťa, ktoré bolo vedené pod sp. zn. 8C/147/2005. Dňa 11. októbra 2005 bolo okresnému súdu doručené podanie navrhovateľky označené ako návrh na prerušenie konania, keďže sa v tejto veci už jedná v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/59/2003. Z tohto dôvodu navrhovala, aby súd konanie zastavil. Okresný súd navrhovateľku vyzval podľa § 96 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, aby sa vyjadrila, čoho sa svojím podaním domáha. Následne bolo

konanie vedené pod sp. zn. 8C/147/2005 uznesením okresného súdu z 27. júla 2006 prerušené do právoplatného skončenia konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 8C/59/2003. Okresný súd uznesením č. k. 8C/59/2003-234 z 8. novembra 2007 návrh navrhovateľky na určenie výživného zo 7. decembra 2004 vylúčil na samostatné konanie. Od 24. januára 2008 bol tento návrh vedený pod sp. zn. 8C/12/2008. Uznesením okresného súdu č. k. 8C/147/2005-57 z 8. februára 2008 boli veci vedené okresným súdom pod sp. zn. 8C/147/2005 a 8C/12/2008 spojené na spoločné konanie ďalej vedené pod sp. zn. 8C/147/2005 v záujme hospodárnosti, keďže sú na okresnom súde vedené dve konania (o výživné na plnoletú navrhovateľku) za rozdielne obdobia. Okresný súd rozsudkom č. k. 8C/147/2005-761 z 28. septembra 2018 uložil sťažovateľovi zaplatiť navrhovateľke výživné za obdobie od 1. septembra 2006 do 30. apríla 2009 v sume 100 eur mesačne, za obdobie od 1. mája 2009 do 31. decembra 2009 v sume 170 eur mesačne a vo zvyšnej časti návrh zamietol. Vo vzťahu k časovému úseku od 7. decembra 2004 do 31. augusta 2006 konštatoval, že navrhovateľka v danom období navštevovala strednú školu, zhodne ako v čase predchádzajúcej úpravy výšky výživného, pričom v priebehu celého konania neprodukovala jednoznačné skutkové tvrdenia a dôkazy o podstatnej zmene pomerov.

3. Krajský súd na základe odvolania oboch účastníkov konania rozsudkom sp. zn. 10Co/84/2019 z 28. mája 2020 zmenil rozsudok okresného súdu tak, že sťažovateľ je povinný prispievať na výživu navrhovateľky v sume 60 eur mesačne v období od 7. decembra 2004 do 31. augusta 2006, 80 eur mesačne za obdobie od 1. septembra 2006 do 31. októbra 2008, 100 eur mesačne v období od 1. novembra 2008 do 31. decembra 2009, 50 eur mesačne v období od 1. januára 2010 do 30. júna 2010 a 25,38 eur mesačne v období od 1. júla 2010 do 31. decembra 2010, vo zvyšnej časti návrh zamietol.

4. Najvyšší súd napadnutým uznesením podľa § 447 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) odmietol dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu podané z dôvodu podľa § 431 CSP v spojení s § 420 písm. d) CSP (podľa sťažovateľa prehlásenie navrhovateľky na pojednávaní 7. decembra 2004 nemožno považovať za návrh na začatie konania, rozhodovanie o výživnom na plnoletú osobu je z takéhoto konania pojmovovo vylúčené, preto nemohlo byť vylúčené na samostatné konanie ani následne spojené na spoločné konanie, resp. že návrh na začatie konania zo 7. decembra 2004 predstavoval prekážku začatej veci, a preto mal okresný súd konanie vedené pod sp. zn. 8C/147/2005 zastaviť) a s § 420 písm. f) CSP (sťažovateľ namietal, že okresný súd namiesto toho, aby konanie vedené pod sp. zn. 8C/147/2005 zastavil na základe späťvzatia návrhu, vyzval sťažovateľa na vyjadrenie, čoho sa svojím podaním z 11. októbra 2005 domáha) a podľa § 432 CSP v spojení s § 421 ods. 1 písm. a) CSP [právne otázky formulované sťažovateľom: 1) kedy možno návrh na určenie výživného považovať za podaný na súde, či postačuje ústne vyhlásenie do zápisnice; 2) možno v prípade plnoletej osoby určiť výživné späťne ku dňu, keď ústne do zápisnice vyhlásila, že žiada o určenie výživného; 3) či konanie o ústne uskutočnenom návrhu nepredstavuje prekážku začatej veci vo vzťahu k následnému návrhu z 15. júna 2005; 4) či návrh na zastavenie konania bol späťvzatím návrhu a či bolo povinnosťou okresného súdu konanie zastaviť; 5) či možno nedokončené štúdium navrhovateľky považovať za sústavnú prípravu na povolanie].

II. Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ nepovažuje za správny záver najvyššieho súdu (ktorý napadnutým uznesením odobril namietaný postup okresného súdu), podľa ktorého:

- a) sa konanie o výživnom na plnoleté dieťa mohlo začať vyhlásením navrhovateľky do zápisnice na pojednávaní 7. decembra 2004;
- b) okresný súd mohol nezastaviť konanie na základe 1) návrhu navrhovateľky na zastavenie konania, ale vyzvať ju na doplnenie podania (čím došlo k porušeniu práva na rovnosť účastníkov konania), resp. 2) napriek existencii prekážky litispendencie, ale spojiť dve konania o výživnom na plnoleté dieťa (navrhovateľku) na spoločné konanie;
- c) judikatúra, na ktorú sťažovateľ poukázal v dovolaní, vychádzala z iného právneho základu, resp. že otázka litispendencie je otázkou skutkovou, a nie právnou.

6. Podľa sťažovateľa najvyšší súd odmietol tieto podstatné právne otázky bez vyjadrenia, resp. iba so záverom o nepredložení relevantnej judikatúry.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Sťažovateľ, nestotožňujúc sa so závermi najvyššieho súdu, sa podanou ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojich označených práv uznesením, ktorým najvyšší súd odmietol jeho dovolanie proti zmeňujúcemu rozsudku krajského súdu o určení výživného pre plnoletú navrhovateľku.

8. V nadväznosti na sťažnostnú argumentáciu sťažovateľa ústavný súd, vychádzajúc zo svojho ústavného postavenia a poukazujúc na svoju stabilizovanú judikatúru, zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou, a preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (II. ÚS 515/2022).

9. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale i formalistická a aby bola čo najústálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu. Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie

zákoných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo v čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 61/2022).

10. Ústavný súd pristúpil k preskúmaniu prednesených námietok sťažovateľa v rozsahu a z dôvodov, ktoré uviedol vo svojej ústavnej sťažnosti, zamerajúc pritom svoju pozornosť na ústavnoprávne aspekty namietaných väd napadnutého uznesenia, či právne závery, ktorými najvyšší súd odôvodnil odmietnutie dovolania sťažovateľa, boli výsledkom ústavne udržateľnej aplikácie noriem procesného práva najvyšším súdom v súlade s označenými článkami ústavy a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Zároveň ale považoval za potrebné posúdiť, či skutočnosti namietané sťažovateľom sú svojou povahou a intenzitou spôsobilé odobriť záver o porušení jeho práv a následne privodiť kasačný zásah zo strany ústavného súdu.

11. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti vyjadruje nespokojnosť s tým, že najvyšší súd sa nedostatočne vysporiadal so sťažovateľom nastolenými podstatnými otázkami.

12. Po oboznámení sa s odôvodnením napadnutého uznesenia (bod 34) ústavný súd dáva za pravdu sťažovateľovi, že najvyšší súd sa v rámci reakcie na právne otázky sťažovateľom formulované v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 432 v spojení s § 421 ods. 1 písm. a) CSP obmedzil na konštatovanie o absencii uvedenia relevantnej judikatúry v podanom dovolaní, resp. o závere, že ide o skutkovú (nie právnu) otázku.

13. Ústavný súd na podklade svojej novšej judikatúry (III. ÚS 76/2021, III. ÚS 163/2021, I. ÚS 51/2020) konštatuje, že sa nestotožňuje s takým názorom najvyššieho súdu, podľa ktorého povinnou obsahovou náležitosťou dovolania odôvodneného nesprávnym právnym posúdením veci je uvedenie konkrétneho rozhodnutia (judikatúry) dovolacieho súdu. Ustanovenie § 421 ods. 1 CSP nemožno interpretovať a uplatňovať tak, že zakotvuje povinné obsahové náležitosti dovolania. Obligatórne náležitosti dovolania upravuje § 428 CSP, ktorý okrem iného ukladá dovolateľovi povinnosť uviesť v dovolaní dovolacie dôvody, teda „z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne“. Následne § 432 CSP vyžaduje vo vzťahu k dovolaniu podľa § 421 CSP (odôvodnenie nesprávnym právnym posúdením veci), aby dovolateľ uviedol právne posúdenie veci, ktoré považuje za nesprávne, a v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Označenie konkrétneho rozhodnutia (judikatúry) najvyššieho súdu nie je v zmysle § 428 CSP obligatórnou náležitosťou dovolania. Z uvedeného vyplýva, že dovolanie prípustné podľa § 421 CSP dovolateľ obligatórne odôvodní tým, že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), a dotknutý dovolací dôvod vymedzí tak, že uvedie právne posúdenie veci, ktoré považuje za nesprávne, a súčasne uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Argumentácia dovolateľa konkrétnou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu je nad rámec zákonných požiadaviek a dovolací súd ňou nie je viazaný (I. ÚS 537/2022, III. ÚS 127/2021).

14. S prezentovanými názormi ústavného súdu nie je v rozpore ani judikatúra najvyššieho súdu (I VObdo/2/2020), v zmysle ktorej povinnou náležitosťou dovolania v prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu podľa § 432 CSP nie je uvedenie toho, v čom dovolateľ vidí prípustnosť podaného dovolania (vrátane označenia rozhodnutí dovolacieho súdu riešiacich konkrétnu právnu otázku). Dovolací súd nie je pri posudzovaní prípustnosti dovolania viazaný dovolateľom označeným dôvodom prípustnosti dovolania. Rovnako tak dovolací súd pri posudzovaní

prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ.

15. Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že v konaní o ústavných sťažnostiach nasleduje princíp racionality, v zmysle ktorého v okolnostiach individuálnych vecí prehodnocuje reálne dopady porušenia procesných práv na postavenie sťažovateľov a ochranu ich základných práv (I. ÚS 282/2023, I. ÚS 68/2022, I. ÚS 12/2022).

16. Ústavný súd ešte dodáva, že nie je jeho úlohou perfekcionisticky „prerábať“ konanie pred všeobecnými súdmi, a to aj keby k urobeným čiastkovým procesným úkonom príslušného súdu mal výhrady. Úlohou ústavného súdu je ochraňovať ústavnosť (nie „obyčajnú“ zákonnosť) konania pred všeobecnými súdmi, preto je jeho povinnosťou rozlišovať medzi prípadmi, keď procesný postup priečiaci sa zákonu zároveň vyústi do protiústavnosti a nespravodlivosti konania ako celku, a prípady, keď určitý procesný postup, hoci by ho aj bolo možné osamotene (inkontextuálne) hodnotiť, a to výlučne z formálneho pohľadu ako postup *contra legem*, protiústavnosť konania nezaloží (I. ÚS 525/2023).

17. V konkrétnom prípade, uprednostňujúc už uvedený princíp, ústavný súd nepovažuje za hospodárne rušiť napadnuté uznesenie len pre účely jeho formálneho doplnenia, keďže odstránenie tohto procesného nedostatku by nebolo spôsobilé ovplyvniť situáciu sťažovateľa v jeho prospech.

18. Ústavný súd prihliada pritom na skutočnosť, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok je vo vzťahu k odvolaniu ako riadnemu opravnému prostriedku subsidiárny nielen z procesného, ale aj z hmotnoprávneho hľadiska, ktoré zohľadňuje skutočnosť, že dovolateľ môže v mimoriadnom opravnom prostriedku (úspešne) argumentovať len takými dôvodmi, ktoré namietol už v rámci riadneho opravného prostriedku a ktoré boli meritórne posudzované odvolacím súdom. V prípade, že takéto námietky v odvolacom konaní neuplatnil, hoci tak urobiť mohol a mal, tieto námietky *ex post* nemôžu byť spôsobilé založiť prípustnosť dovolania. Dovolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia je pre prípustnosť dovolania relevantný len vtedy, ak vec nesprávne právne posúdil odvolací súd, alebo ak v odvolaní namietané nesprávne právne posúdenie veci súdom prvej inštancie odvolací súd svojím procesným postupom nenapravil. Avšak nemôže to tak byť v prípade, ak samotná strana sporu nevyužila svoje právo namietat konkrétnu nesprávnosť v rámci podaného odvolania. Predmetná právna otázka sa potom nestala predmetom prieskumu odvolacieho súdu, ktorý nemal možnosť v rámci opravného konania vyhodnotiť jej opodstatnenosť aj vo vzťahu k existujúcej judikatúre najvyššieho súdu. Inými slovami, nedávalo by žiaden rozumný zmysel, aby podstatné argumenty a návrhy, ktoré mohol (a mal) dovolateľ uplatniť už v predchádzajúcom odvolacom konaní, predkladal až dovolaciemu súdu. Ak by žalobca námietku nesprávneho posúdenia zakladajúcu prípustnosť a dôvodnosť dovolania neuplatnil v odvolacom konaní, nemôže ju dovolací súd posudzovať pre nedostatok svojej právomoci (§ 419 CSP a contrario), lebo inak by fakticky preskúmaval rozsudok súdu prvej inštancie namiesto odvolacieho súdu, ktorý však na to nedostal príležitosť (porov. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2022. s. 1569.).

19. Ústavný súd nemá výhrady proti záveru, že z § 421 ods. 1 CSP vyplýva, že relevantná otázka musí byť zároveň riešená odvolacím súdom, pričom odvolací súd na jej riešení musel založiť svoje rozhodnutie. Sťažovateľ pritom v ústavnej sťažnosti nenamietal a z príloh ústavnej sťažnosti

nevyplýva, že jednotlivé námietky uplatnené v dovolaní prezentoval aj v rámci odvolacieho konania.

20. Ústavný súd zároveň pripomína zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* (bdelým prináležia práva) rozvíjanú v pomeroch moderného právneho štátu, ktorá poníma subjekty právnych vzťahov ako emancipovaných jedincov a entity, ktorí sa musia aktívne pričiniť o to, aby ich práva boli rešpektované a chránené, a nespoliehať sa na ochranársku ruku paternalistického štátu (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 1106/08 z 10. marca 2009, bod 22). Táto zásada teda zdôrazňuje aj vlastné pričinenie na ochranu svojich práv vyžadujúc, aby aj sťažovateľ sledoval svoje subjektívne práva a robil také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu, a využil prostriedky, ktoré mu poskytuje zákon, a následne vykonal prípadné potrebné opatrenia, aby nedošlo k porušeniu jeho práv (porov. II. ÚS 73/2015).

21. Keďže sa však dovolacie námietky sťažovateľa týkali aj procesných podmienok konania, ktoré má súd skúmať *ex officio* (podľa § 161 ods. 1 CSP), ako aj z dôvodu, že rozsudkom okresného súdu mu bola uložená povinnosť uhradiť výživné až od 1. septembra 2006 a až krajský súd v zmeňujúcom rozsudku mu uložil povinnosť počnúc 7. decembrom 2004, ústavný súd sa neuspokojil iba s absenciou námietok už v odvolacom konaní [hoci na druhej strane v zmysle § 365 ods. 1 písm. a) CSP odvolanie možno odôvodniť aj tým, že neboli splnené procesné podmienky]. V okolnostiach prejednávanej veci však považoval za podstatné, že k sťažovateľom formulovaným právnym otázkam sa najvyšší súd vyjadril v rámci posudzovania dovolania podaného z dovolacieho dôvodu podľa § 431 v spojení s § 420 písm. d) a f) CSP.

22. Najvyšší súd nevzhladol v sťažovateľom namietanom postupe okresného súdu (okresný súd nemohol určovať výživné od 7. decembra 2004, keďže vyhlásenie na pojednávaní nemožno považovať za návrh na začatie konania ani vylúčiť rozhodovanie o takomto návrhu na samostatné konanie, ani následne spojiť konania o výživnom na spoločné konanie, resp. ak vyhlásenie navrhovateľky na pojednávaní bolo návrhom na začatie konania, predstavovalo prekážku začatej veci vo vzťahu k v poradí druhému konaniu o výživnom) prítomnosť procesnej vady v zmysle § 420 písm. d) CSP (v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie) zakladajúcej prípustnosť dovolania. Dospel k záveru, že na okresnom súde boli vedené dve konania o určenie výživného na plnoletú osobu za rozdielne obdobia, preto ich okresný súd v záujme hospodárnosti konania spojil na spoločné konanie.

23. Ústavný súd sa nestotožňuje s názorom prezentovaným sťažovateľom, že v konaní o rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode je rozhodovanie o výživnom na plnoletú osobu pojmovovo vylúčené.

24. Vyskytujú sa situácie, keď maloleté deti nadobudnú plnoletosť pred skončením tohto konania. V prípade, ak v konaní o výživné maloletého dieťaťa rozhoduje súd až po dosiahnutí plnoletosti dieťaťa, je potrebné, aby plnoleté dieťa v konaní uviedlo, či aj na dobu po dosiahnutí plnoletosti nárok na výživné uplatňuje a v akej výške. Za týchto predpokladov súd v konaní neobmedzí svoje rozhodnutie iba na čas maloletosti dieťaťa. Vychádza pritom zo stavu, ktorý bol pre určenie vyživovacej povinnosti rozhodujúci počas maloletosti dieťaťa, ako aj z prípadných zmien, ktoré nastali do vyhlásenia rozhodnutia (porov. Cpj 13/84).

25. Ak v čase konania o určenie výživného pre maloleté dieťa toto nadobudne plnoletosť, súd pokračuje v konaní s plnoletým dieťaťom ako účastníkom (porov. *Pavelková, B. Zákon o rodine. Komentár. 3. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2019. s. 427.*).

26. V prejednávanej veci ústavný súd nepovažuje za ústavne neudržateľný záver, že navrhovateľka si relevantným procesným postupom uplatnila v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/59/2003 aj právo na výživné za obdobie po nadobudnutí plnoletosti, pričom okresný súd následne tento jej nárok vylúčil na samostatné konanie vedené pod sp. zn. 8C/12/2008.

27. K záveru okresného súdu (v uznesení č. k. 8C/147/2005-57 z 8. februára 2008) a najvyššieho súdu (bod 23 napadnutého uznesenia), že na okresnom súde boli vedené dve konania o určenie výživného na plnoletú osobu za rozdielne obdobia (od 7. decembra 2004 a od 1. júla 2005), ústavný súd poukazuje na judikatúru najvyššieho súdu (napr. 3Cdo/290/2012), ktorý konštatoval neexistenciu prekážky litispendencie pre rozdiel v predmete konania, vo veciach, v ktorých išlo o zaplatenie sumy (v tam prejednávanej veci odkupného hodnoty poisťky) za odlišné obdobia.

28. K uvedenému ústavný súd považuje za potrebné doplniť, že základným princípom procesného práva je i princíp *ne bis in dem*, podľa ktorého nie je možné rozhodovať o tej istej veci dvakrát. Tento princíp je v sporovom konaní vyjadrený v prekážke *res iudicata*, t. j. v prekážke právoplatne rozhodnutej veci a v prekážke litispendencie, t. j. v prekážke začatého konania. Obe prekážky majú zásadne charakter takých, ktoré nejde odstrániť. V prípade prekážky litispendencie by sa tak mohlo stať len faktickým rezignovaním na možnosť ďalšieho vedenia skôr začatého konania (porov. 7Cdo/362/2021).

29. Ak súd zistí, že o tej istej veci už koná iný súd, nemá inú možnosť než uznesením konanie zastaviť. Ak sa obidve konania začali a uskutočňovali sa istý čas súčasne, avšak skoršie konanie bolo už právoplatne zastavené, môže súd pokračovať v neskoršie začatom konaní (porov. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2022. s. 660.).

30. Ústavný súd zdôrazňuje, že zmyslom a účelom prekážky litispendencie je legitímna snaha zabrániť situácii, keď sa o jednej a tej istej veci má konať a rozhodnúť dvakrát. Pripustenie možnosti na prejednanie takýchto vecí v niekoľkých konaniach zároveň by bolo v príkrom rozpore s princípom právnej istoty a s predvídateľnosťou súdneho rozhodovania. Účelom prekážky litispendencie však naopak nemôže byť odmietnutie prístupu k súdnej ochrane tam, kde neexistuje paralelné prejednanie tej istej veci (1 Szak 9/2017).

31. Rozhodujúcim okamihom pre posúdenie prekážky litispendencie nie je stav v čase začatia konania, ale v čase rozhodovania o nej.

32. V zmysle už uvedených východísk by nebolo prípustné odmietnuť návrh navrhovateľky v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/147/2005 pre prekážku litispendencie, keď je zrejmé, že táto prekážka bola v čase rozhodovania najvyššieho súdu odstránená. Ústavný súd preto vyhodnotil postoj, aký k otázke prekážky litispendencie zaujal najvyšší súd, za ústavne udržateľný. Práve opačný prístup najvyššieho súdu by bolo možné označiť za formalistický, nezohľadňujúci okolnosti konkrétneho prípadu.

33. Najvyšší súd v bode 28 napadnutého uznesenia konštatoval, že napadnutý postup okresného súdu (ktorý konanie vedené pod sp. zn. 8C/147/2005 na základe návrhu navrhovateľky nezastavil, ale vyzval ju, aby špecifikovala, či sa svojím podaním domáha prerušenia alebo zastavenia konania) bol v súlade s § 43 ods. 1 a 3 Občianskeho súdneho poriadku, preto považoval za neopodstatnenú námietku, že uvedeným postupom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

34. V tejto súvislosti ústavný súd len dopĺňa, že napadnutým postupom okresného súdu (nezastavením konania) nemohlo dôjsť k porušeniu procesných práv sťažovateľa ako odporcu v predmetnom konaní, ktorý na rozdiel od navrhovateľky ani nemá dispozičné oprávnenie k návrhu. Aj ak by sa sťažovateľ domáhal zastavenia konania, súd nebol povinný jeho návrhu vyhovieť ani o nezastavení vydávať osobitné rozhodnutie, stačilo by, ak by sa s návrhom vysporiadal v odôvodnení rozhodnutia vo veci samej. Sťažovateľ však v ústavnej sťažnosti netvrdil a z pripojených príloh nevyplýva, že sa zastavenia konania domáhal.

35. Na záver ústavný súd konštatuje, že namietaný postup okresného súdu pri prejednávaní nároku navrhovateľky voči sťažovateľovi či už v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/59/2003, ako aj pod sp. zn. 8C/147/2005 nemožno hodnotiť ako ideálny, a to najmä za situácie, keď boli obe pridelené na rozhodnutie rovnakej sudkyňi [REDACTED]. Rovnako sa stotožňuje s niektorými výhradami sťažovateľa k spôsobu, akým sa najvyšší súd vysporiadal s časťou jeho dovolania podľa § 432 v spojení s § 421 ods. 1 písm. a) CSP (porovnaj bod 12 tohto uznesenia).

36. V prejednáwanej veci však ústavný súd prihliadol na povahu predmetu napadnutého konania, ktorým je výživné na plnoleté dieťa. Podľa hmotnoprávnej úpravy zákona o rodine sa pri vyživovacej povinnosti rodičov voči deťom nerozlišuje medzi maloletým a plnoletým oprávneným. Preto nemožno vyvodiť záver, že vyživovacia povinnosť rodiča k plnoletému dieťaťu vznikne až súdnym rozhodnutím. Rodič je v zmysle zákona o rodine povinný svoje dieťa vyživovať, a to od narodenia až do času, kým nie je schopné samo sa živiť. Pokiaľ tento čas nenastane, niet rozdielu medzi hmotnoprávnym postavením maloletého a plnoletého dieťaťa (porov. *Pavelková, B. Zákon o rodine. Komentár. 3. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 426, obdobne aj Cpj 13/84*).

37. V tejto súvislosti nemožno opomenúť, že v zmysle výroku rozsudku krajského súdu (ktorý nadobudol právoplatnosť 20. augusta 2020) trvala vyživovacia povinnosť sťažovateľa do 31. decembra 2010, od kedy uplynulo 14 rokov.

38. Pokiaľ ide o sťažovateľom v ústavnej sťažnosti prezentovaným nesúhlasom s právnymi závermi najvyššieho súdu, ústavný súd poukazuje na to, že základné právo na súdnu a inú právnu ochranu nemožno stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a s právnym názorom strán sporu vrátane ich dôvodov a námietok. Procesný postoj strany sporu zásadne nemôže bez ďalšieho implikovať povinnosť všeobecného súdu akceptovať jej návrhy, procesné úkony a obsah opravných prostriedkov a rozhodovať podľa nich. Je však povinný na tieto procesné úkony primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným poriadkom, a to aj pri rešpektovaní druhu civilného procesu, v ktorom strana sporu uplatňuje svoje nároky alebo sa bráni proti ich uplatneniu, prípadne štádia civilného procesu (I. ÚS 249/2022), čomu podľa názoru ústavného súdu učinili okresný súd, krajský súd i najvyšší súd, ktoré predmetnú kauzu (prebiehajúcu takmer 20 rokov) opakovane prejednávali a rozhodovali, zadosť.

39. V nadväznosti na dosiaľ uvedené sa podľa ústavného súdu najvyšší súd ústavne akceptovateľným spôsobom vysporiadal s dovolaním sťažovateľa, keď ho odmietol podľa § 447 písm. f) CSP, keďže dospel k záveru, že prelomenie stavu právnej istoty nastolenej právoplatnosťou rozsudku odvolacieho súdu konštatovaním prípustnosti dovolania neprichádza do úvahy (bod 36 napadnutého uznesenia). Keďže najvyšší súd dostatočným spôsobom vysvetlil dôvody, ktoré

ho viedli k tomuto záveru, tento jeho právny názor nebol ústavným súdom vyhodnotený ako svojvoľný (ústavne neudržateľný).

40. Ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

41. Sťažovateľ porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy odvíja od porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Práve s ohľadom na argumentačné prepojenie oboch uvedených obsahových častí ústavnej sťažnosti nemohlo v dôsledku absencie porušenia základného práva zaručeného podľa čl. 46 ods. 1 ústavy dôjsť ani k porušeniu sťažovateľom označeného základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, a preto aj v tejto časti bolo potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

42. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal, keďže ich posudzovanie je viazané na vyslovenie porušenia označených práv a slobôd, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu